UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Westerse sancties als katalysator van een nieuwe wereldorde?

Marácz, L.

Publication date
2022
Document Version
Final published version
Published in
Armex

Link to publication

Citation for published version (APA):
Marácz, L. (2022). Westerse sancties als katalysator van een nieuwe wereldorde? *Armex*, *106*(5), 14-15.

General rights
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: https://uba.uva.nl/en/contact, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (https://dare.uva.nl)

Download date:09 Nov 2026

Column

Westerse sancties als katalysator van een nieuwe wereldorde?

Prof. Dr. László Marácz

De Europese Unie heeft fors ingezet op sancties om de agressor, Rusland, in de Oekraïens-Russische oorlog te straffen. Als het doel van de Europese sancties is om er voor te zorgen dat Rusland haar oorlogshandelingen tegen Oekraïne staakt en zich terugtrekt uit de bezette gebieden, dan hebben de sancties hun doel duidelijk gemist. De oorlog in Oekraïne woedt al acht maanden en er zijn geen signalen dat de oorlog aan het uitdoven is. Sterker nog: de sancties dreigen averechts uit te pakken. Zij bespoedigen de totstandkoming van een nieuwe wereldorde, die zich beweegt in de richting van een multipolaire orde.

Europese sancties

Nadat Rusland in februari van dit jaar het buurland Oekraïne binnenviel, reageerde de Europese Unie (EU) met het instellen van sancties tegen Rusland. De sancties zijn inmiddels in acht verschillende pakketten afgekondigd. Binnenkort zal er een negende pakket worden aangekondigd waarmee er een verbod komt op de invoer van verrijkt uranium dat dient als brandstof voor kernreactoren. De sancties bestonden voornamelijk uit de gebruikelijke lijst van inreisbeperkingen tegen hooggeplaatste personen uit de entourage van de Russische president Vladimir Poetin en de confiscatie van de Westerse bezittingen van Russische oligarchen. Meer serieus waren de sancties op financieel-economisch gebied. Het Westen sloot Russische banken buiten het internationale overboekingssysteem, Swift. Er kwam een verbod op de Westerse export van hoogwaardige technologieën naar Rusland, zoals chips en er kwam een verbod op de import naar de EU van Russische energie, zoals olie en gas. In dit verband wordt van een 'economische oorlog' gesproken die tussen het Westen en Rusland woedt, parallel aan de oorlog op het slagveld in Oekraïne.

De Europese Unie heeft fors ingezet op sancties om de agressor, Rusland, in de Oekraïens-Russische oorlog te straffen. Afbeelding: pubaffairsbruxelles.eu

Schurkenstaat

Westerse sancties tegen zogeheten 'schurkenstaten' (en het is duidelijk dat Rusland na de invasie in Oekraïne in deze categorie valt) zijn in het verleden niet erg effectief geweest. Autoritaire, anti-Westerse landen zoals Iran en Noord-Korea, die al jarenlang geconfronteerd worden met Westerse sancties, worden wel geraakt, maar niet op de knieën gedwongen. Vanwege de globalisering zijn er altijd landen en bemiddelaars te vinden die producten en diensten kunnen leveren aan landen die geïsoleerd staan. Zo is het ook met Rusland. De sancties lijken niet veel effect te hebben op de maatschappelijke orde in Rusland en weerhouden Rusland er in ieder geval niet van om de oorlog in Oekraïne - wat de Russen een 'speciale militaire operatie'- noemen te staken.

De sancties zijn inmiddels in acht verschillende pakketten afgekondigd

De ene schurkenstaat is de andere niet. Ten eerste is Rusland niet te vergelijken met Iran en Noord-Korea. Het is en blijft een imperium dat over een rijk arsenaal aan *human resources*, grondstoffen en wapens beschikt. Ten tweede heeft Rusland samen met China vanaf begin 2000 het initiatief genomen om een aantal internationale, intergouvernementele organisaties op te richten die zich duidelijk als alternatief hebben opgeworpen voor het bouwwerk van de Westerse internationale, intergouvernementele organisaties die de naoorlogse hegemonie van het Westen bepalen. De bekendste organisaties zijn de Shanghai-samenwerkingsorganisatie en de organisatie van de BRICS-landen waar ook landen als India, Brazilië en Zuid-Afrika lid van zijn. Dergelijke organisaties zijn sinds hun oprichting alleen maar groter geworden in hun ledenaantallen. Het paradoxale is dat ook nu in tijden van diepe crisis tussen '*The West and the Rest*' nieuwe leden uit kringen van de '*Rest*' zoals de Golfstaten, toenadering tot deze organisaties zoeken. Rusland is derhalve ingebed in een netwerk van staten die het assistentie kunnen verlenen binnen en buiten het Oekraïense slagveld en dat ook doen. De levering van de Iraanse drones, die het dagelijkse leven in Oekraïne heel moeilijk maken, is daar een goed voorbeeld van.

De Sberbank is een van de Russische banken die buiten het internationale overboekingssysteem, Swift, is gesloten. Foto: Wikimedia Commons, Roman Balabin

Gevolgen van de Westerse sancties

De impact van de Westerse sancties doet zich ook gelden ver buiten de arena van de oorlog in Oekraïne. Als antwoord op de uitsluiting van het Swift-systeem - dat gebaseerd is op de dollar- hebben de Russen nu de internationale financiële transacties in de eigen nationale munt - de roebel - verplicht gesteld. Zo is de hegemonie van de dollar als wereldbetaalmiddel doorbroken en zullen zich op korte termijn alternatieven voor de dollar aandienen.

Het verbod op de invoer van Russisch gas en olie heeft twee gevolgen gehad. Ten eerste hebben de Russen de Europese energiemarkten verruild voor die van China en India. Dit heeft vooral de energievoorziening in Europa in de problemen gebracht. Ten tweede wordt op de grens van China en India de komende jaren de grootste economische 'boom' verwacht en zal er dus veel energie nodig zijn om dit te faciliteren. De Russen kunnen er dus vanuit gaan dat zij de komende decennia hun energie voor een goede prijs kunnen verkopen. De EU zal Russisch gas alleen nog via bemiddeling van China en India in de vorm van LNG voor een veel hogere prijs kunnen aankopen nu de importstop is afgekondigd. De Chinese regering heeft echter recentelijk aangekondigd dat zij niet bereid is om Russisch gas in de vorm van LNG aan de EU te leveren, omdat er tekorten dreigen. De EU is naarstig op zoek naar alternatieve energieleveranciers op de wereldmarkt. De Verenigde Staten en Qatar zijn mogelijkheden. Qatar heeft de Duitse bondskanselier Scholz duidelijk gemaakt dat Qatar voorlopig geen extra LNG aan de EU kan leveren. De Verenigde Staten willen wel leveren maar zullen niet genoeg kunnen leveren om aan de vraag van de Europese industrie en huishoudens te kunnen voldoen. De Franse president Macron heeft zich geërgerd aan het feit dat de VS LNG voor een veel hogere prijs wil verkopen aan Europa dan op de eigen Amerikaanse markt. Zo drijven de Europese energieproblemen zelfs een wig in het Atlantische bondgenootschap.

Nieuwe wereldorde

Het lijkt erop dat de sancties niet alleen een averechts effect hebben en Rusland niet zullen verzwakken zoals de Amerikaanse minister van Defensie, Lloyd Austin in april nog hoopte, maar dat vooral de EU kwetsbaar is gebleken. Europa zal de gevolgen van de energietekorten en de hoge energieprijzen pijnlijk gaan voelen. Afgezien van de huishoudens zal de productie in de industrie daar veel van te lijden hebben. Dit zal de EU in de globale wedren op achterstand zetten. Om de sancties en haar gevolgen te omzeilen werkt Rusland zelf met haar verbondenen, de '*Rest*' aan de uitbouw van globale organisaties als een alternatieve wereldorde die de Westerse hegemonie meer dwingend zal uitdagen. Als uitvloeisel hiervan beweegt de wereld zich in de richting van een multipolaire orde. Dat kan nooit de bedoeling van de Westerse sancties tegen Rusland zijn geweest.

Noord-Korea wordt al jarenlang geconfronteerd met Westerse sancties en wel geraakt, maar niet op de knieën gedwongen.
Foto: Wikimedia Commons, Stefan Krasowski

Europa zal de gevolgen van de energietekorten en de hoge energieprijzen pijnlijk gaan voelen

De EU is naarstig op zoek naar alternatieve energiebronnen, zoals LNG. Foto: Wikimedia Commons, JoachimKohlerBremen